

Trichophaga scandinaviella

Spybollsmal

Fjärilar, Malar m.fl.

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nära hotad (NT)
B2a

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Tineidae (äkta malar), **Släkte:** *Trichophaga*, **Art:** *Trichophaga scandinaviella* - spybollsmal Zagulajev, 1960 **Synonymer:** *spybollmal*

Kännetecken

En sällsynt art, som liknar tapetmal men oftast har fler mörka skuggor i det vita fältet. Larven har observerats leva i spybollar av berguv.

Vingspann 15–22 mm. Huvudet har vita, hårlika fjäll på hjässan men ibland finns en del bruna, hårlika fjäll vid sidorna. Framvingen är i de inre två femtedelarna mörkbrun med svag vattring. Gränsen till det yttre, ljusa partiet är skarp och sned, något mindre distinkt vid vingens framkant där den är utdragen utåt. Det vitaktiga fältet är genomsett av svaga, gulvita eller vitgrå strimmor och fläckar. Vid spetsen finns oftast ett teckningsmönster i form av några svarta punkter som bildar en liksidig triangel. Den yttersta av punkterna är stor och suddig, medan övriga är mindre, står snett över varandra och är distinkta. Mitt på framvingens bakkant syns vanligen också en liten, mörkbrun punkt, ofta uppbruten i flera. Bakvingen är brungrå. Spybollsmal är lik tapetmal *Trichophaga tapetzella* men skiljs möjligen från denna på att den vita delen av framvingen är täckt med något tydligare grå skuggor och fläckar. Spetsen är vanligen mörkare, liksom fläcken vid diskfältets ytterkant. Insamlade individer (i synnerhet museiexemplar) måste undersökas i genitalierna då skillnaderna i det yttre utseendet är mycket osäkra.

Genitalier: Både han- och hongenitalierna är mycket lika dem hos *T. tapetzella*. Hos hanen skiljer sig spybollsmal från *T. tapetzella* genom att genitalklaffen har en utbuktning på undersidan nära spetsen så att den närmast ser rektangulär ut och saccus är kortare än genitalklaffen. Hos honan finns skillnader i antrum, som hos spybollsmal har två ovala lobber med en U- eller V-formig klyvning, som skiljer lobbarna åt.

Utbredning och status

I och med att spybollsmal har förväxllats med *T. tapetzella* har utbredningen varit osäker, men säkra fynd har numera konstaterats från Skåne, Småland, Bohuslän, Gotland, Gotska Sandön, Östergötland, Södermanland, Uppland, Ångermanland och Torne lappmark. I Danmark är en individ känd från nordligaste Jylland och i Norge har arten påträffats på två platser i söder samt i Bossekop vid Alta, Finnmark (typexemplaret). I Finland är den känd från den allra sydligaste delen. Arten finns också i Lettland och Litauen och vidare söderut–österut till Kaukasien.

I Sverige upptäcktes arten 1979 genom fynd i Småland, Västervikstrakten av Sten Wahlström. I Skåne togs ett exemplar 1990. Utbredningen sträcker sig över hela västra halvan av Paelearcticum. Arten har registrerats så långt österut som Iran, Krasnoarmejsk (Sarepta) i Ryssland och Kaukasus. I Finland har den insamlats i tre distrikt längs Finska viken, samt på Åland. Från Norge föreligger ett fåtal fynd. Arten beskrevs på grundval av exemplar från Alta i Finnmarka insamlade 1860 av Staudinger & Wocke, vidare har man funnit den i Aust-Augder, Arendal 1993, inre Hordaland, Ullensvang 1938 och västra Finnmarka, Alta 1973. Det enda danska fyndet från nordöstra Jylland gjordes i Skagen 2.VIII.1994.

Ekologi

Spybollsmal flyger från mitten av juli till in i september och kan lockas till ljus. Man har funnit arten i skogsmark av skilda slag. Biologin hos spybollsmal är dåligt känd, men i Finland har larven hittats i spybollar av berguv *Bubo bubo* och fjärilen har kläckt ur spybollar av berguv i Östergötland. Troligen lever den också på spybollar från andra ugglor och förmodligen också på andra substrat, t.ex. dun i fågelbon. På Kolahalvön (Petsamo) fångades ett större antal malar i omedelbar anslutning till ett bo av storskarv *Phallacrocorax carbo*.

Hot

Inga hot är kända på grund av det dåliga kunskapsläget.

Åtgärder

Arten bör eftersökas och dess biologi, status och eventuella hotbild klarläggas.

Övrigt

Namngivning: *Trichophaga scandinaviella* Zagulajev, 1960. Fauna SSSR IV: 3. Zool. Inst. Akad. Nauk SSSR, Novaja Serija, No. 78: 260.

Etymologi: scandinaviella = den lilla skandinaviska. Zagulajev anknöt artnamnet till Skandinavien då han som typ vid beskrivningen hade en individ från Bossekop i norra Norge; diminutivsuffixet -ellus (lat.).

Uttal: [Trikófaga skandinaviélla]

Litteratur

Buhl, O., et al. 1995. Fund af småsommefugle fra Danmark i 1994. – *Ent. Meddr.* 63(3): 61–74.

Jalava, J. & Kyrki, J. 1980. Notes on the taxonomy and distribution of western Palaearctic *Trichophaga* species (Lepidoptera, Tineidae). – *Notulae Entomologicae* 60: 107–110.

Svensson, I. 1980. Anmärkningsvärda fynd av Microlepidoptera i Sverige 1979. – *Ent. Tidskr.* 101: 75–86.

Författare

Bengt Åke Bengtsson & Göran Palmqvist 2008 (Kännetecken och Utbredning) och Bengt Å. Bengtsson 2002 (Naturvårdsinformation; Hot och Åtgärder och Ekologi och tillägg till Utbredning).